

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 28.02.2017 № 6-3

ЗВІТ

**про результати аудиту ефективності використання
бюджетних коштів на забезпечення діяльності Національної
академії мистецтв України**

Київ 2017

З М І С Т

ПРЕАМБУЛА	3
ВСТУП	4
1. АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ	5
2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ	9
<i>2.1. Реагування на пропозиції Рахункової палати за результатами попередніх контрольних заходів</i>	14
3. ПЛАНУВАННЯ КОШТІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ	15
4. ФІНАНСУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ	20
5. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ, РОЗМІЩЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ НА ПІДГОТОВКУ НАУКОВИХ КАДРІВ У СФЕРІ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА	23
6. СТАН ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	25
ВИСНОВКИ	29
ПРОПОЗИЦІЇ	32
Додаток 1	34
Додаток 2	35

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аудиту: Закон України "Про Рахункову палату", План роботи Рахункової палати на I квартал 2017 року.

Мета аудиту: встановлення фактичного стану справ щодо продуктивності, результативності, економності використання бюджетних коштів, виділених Національній академії мистецтв України на забезпечення наукової та організаційної діяльності; законності, своєчасності і повноти прийняття управлінських рішень у цій сфері; стану внутрішнього контролю.

Предмет аудиту: кошти державного бюджету, виділені у 2014–2015 роках та за 9 місяців 2016 року Національній академії мистецтв України (далі – НАМ України, Академія) за бюджетними програмами: "Наукова і організаційна діяльність президії НАМ України" (КПКВК 6571020) та "Фундаментальні дослідження та підготовка наукових кадрів у сфері мистецтвознавства" (КПКВК 6571030); нормативно-правові та відомчі акти, що регулюють відповідну сферу діяльності, розпорядчі, планові, фінансові, бухгалтерські, звітні та статистичні документи об'єктів аудиту; інша облікова та аналітична інформація про результати діяльності об'єкта аудиту.

Об'єкти аудиту: НАМ України – головний розпорядник бюджетних коштів; Інститут культурології НАМ України (далі – Інститут культурології) та Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України (далі – Інститут мистецтва) – розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня.

Термін проведення аудиту: з 11 листопада 2016 року до 20 лютого 2017 року.

Критерії аудиту:

продуктивність: оцінка співвідношення між результатами діяльності НАМ України і використаними для досягнення таких результатів коштами державного бюджету;

результативність: ступінь відповідності фактичних результатів діяльності НАМ України запланованим показникам;

економність: встановлення стану досягнення об'єктами аудиту запланованих результатів за рахунок використання мінімального обсягу бюджетних коштів або досягнення максимального результату при використанні коштів за КПКВК 6571020 та 6571030;

законність: відповідність вимогам чинного законодавства України розпорядчих документів і управлінських рішень НАМ України щодо планування та використання бюджетних коштів на забезпечення наукової та організаційної діяльності, фундаментальні дослідження та підготовку наукових кадрів у сфері мистецтвознавства.

Початкові обмеження щодо проведення аудиту:

часові: 2014–2015 роки та 9 місяців 2016 року, з окремих питань статистичні та звітні дані за весь 2016 рік;

кількісні: обсяг коштів державного бюджету, виділених НАМ України за КПКВК 6571020 та 6571030;

географічні: місто Київ.

Методи збирання даних: аналіз законодавчих та інших нормативно-правових актів, які регулюють діяльність у сфері забезпечення наукової та організаційної діяльності, проведення фундаментальних наукових досліджень і підготовку наукових кадрів у сфері мистецтвознавства; вибіркова перевірка та аналіз первинних бухгалтерських та інших документів об'єктів аудиту; аналіз розпорядчих документів і статистичних даних, необхідних для оцінки ефективності управлінських рішень об'єктів аудиту; перевірка інститутів сфери управління НАМ України та направлення запитів з питань, що досліджуються під час аудиту, а також аналіз отриманої інформації; опрацювання інформації з відкритих інформаційних джерел.

Аудит проведено відповідно до затвердженої програми. За результатами аудиту складено три акти, які підписано без зауважень.

ВСТУП

Згідно із статтею 54 Конституції України держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством.

Академію мистецтв України як вищу творчо-наукову установу у галузі мистецтв засновано у 1996 році згідно з Указом Президента України¹ (далі – Указ 1209). Відповідно до Указу 1209 основними завданнями Академії мистецтв України, зокрема, є: сприяння подальшому розвитку художньої творчості в Україні; пошук ефективних шляхів відродження і збагачення української культури; проведення фундаментальних науково-теоретичних досліджень, зокрема, з проблем художньої творчості, історії та теорії українського мистецтва; створення умов для ефективного використання досягнень у розвитку мистецтва з метою подальшого розвитку української культури.

Важливою складовою цієї творчої діяльності є наукова основа, яка також становить вагому складову діяльності Академії.

За внесок Академії мистецтв України у розвиток українського мистецтва, відродження національних традицій, проведення фундаментальних досліджень з історії становлення і збагачення духовної культури України у 2010 році Указом Президента України² Академії присвоєно статус “національної”.

Забезпечення поставлених перед Академією завдань здійснюється за рахунок коштів загального фонду державного бюджету. На вказану мету у 2014-2016 роках з державного бюджету виділено 52,3 млн гривень. Правильність спрямування коштів, досягнення максимального результату при їх використанні є актуальним предметом дослідження Рахункової палати.

¹ Від 14.12.1996 № 1209 „Про Академію мистецтв України” (із змінами).

² "Про надання Академії мистецтв України статусу національної" від 18.02.2010 № 191.

1. АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

◀ Відповідно до статті 11 Конституції України держава сприяє розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури. Крім того, держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством (стаття 54).

Правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку у сфері наукової і науково-технічної діяльності визначає Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" від 26.11.2015 № 848 (далі – **Закон 848**). До 16.01.2016 діяв Закон "Про наукову і науково-технічну діяльність" від 13.12.1991 № 1977 (далі – **Закон 1977**). Відповідно до частини другої статті 2 Закону України "Про культуру" від 14.12.2010 № 2778 (далі – **Закон 2778**) законодавство України про культуру регулює діяльність у сфері проведення наукових досліджень. Зокрема, частиною першою статті 12 Закону 2778 до основних видів діяльності у сфері культури³ віднесено також проведення наукових досліджень у сфері культури, літературна і художня критика, кінокритика.

Довідково. Відповідно до Закону 848 наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Повноваження суб'єктів державного регулювання та управління у сфері наукової і науково-технічної діяльності, зокрема повноваження Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у цій сфері, визначені, відповідно, у статтях 39 – 43 Закону 848⁴.

Згідно із статтею 31 Закону 1977 держава забезпечує, зокрема, підтримку пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, державних цільових наукових і науково-технічних програм та концентрацію ресурсів для їх реалізації; створення ринку наукової і науково-технічної продукції та впровадження досягнень науки і техніки в усі сфери суспільного життя.

Правові та організаційні засади цілісної системи формування та реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки в Україні регулює Закон України "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки" від 11.07.2001 № 2623 (далі – Закон 2623).

Статтею 3 Закону 2623 визначено шість пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки на період до 2020 року, до яких, зокрема, віднесено фундаментальні дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-

³ Відповідно до статті 1 Закону 2778 культура включає всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти.

⁴ До 16.01.2016 повноваження суб'єктів державного регулювання та управління у сфері наукової і науково-технічної діяльності, зокрема повноваження: Верховної Ради України, Президента України, Уряду, центрального органу виконавчої влади та інших центральних органів виконавчої влади, визначені, відповідно, у статтях 25–29 Закону 1977.

технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави.

Кабінет Міністрів України постановою від 07.09.2011 № 942 затвердив Перелік пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, які відповідають напрямам, визначеним Законом 2623.

Статтею 49 Закону 848 передбачено створення Національного фонду досліджень України, до основних завдань якого віднесено грантову підтримку у тому числі фундаментальних наукових досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних та гуманітарних наук. Проте **станом на 21.02.2017 Національний фонд досліджень України не створений.**

◀ Відповідно до частини другої статті 1 Закону України від 07.02.2002 № 3065 (далі – Закон 3065)⁵ національні галузеві академії наук є державними науковими організаціями України, які здійснюють фундаментальні дослідження, організовують, проводять та координують прикладні дослідження у відповідних галузях науки.

У віданні Національної академії наук України та національних галузевих академій наук (частина сьома статті 1 Закону 3065) перебувають установи, організації, підприємства згідно з переліком, що затверджується Урядом за поданням НАН України та національних галузевих академій наук.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 697 затверджено перелік установ, що належать до відання Національної академії мистецтв, до якого включено Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України та Інститут культурології НАМ України⁶.

Згідно з пунктом 29 частини першої статті 1 Закону 848 основна діяльність наукових установ – це проведення фундаментальних досліджень, прикладних наукових і науково-технічних (експериментальних) розробок, надання науково-технічних послуг, проведення наукової і науково-технічної експертизи, підготовка наукових кадрів, розвиток і збереження наукової інфраструктури.

◀ Відповідно до пункту 4 частини першої статті 87 Бюджетного кодексу України⁷ до видатків, які здійснюються з Державного бюджету України, віднесено видатки на фундаментальні та прикладні дослідження і сприяння науково-технічному прогресу державного значення, міжнародні наукові та інформаційні зв'язки державного значення, оплату послуг з підготовки наукових кадрів у наукових установах на умовах державного замовлення.

Згідно із статтею 48 Закону 848 фінансове забезпечення наукової і

⁵ "Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу", з урахуванням змін, внесених Законом 848.

⁶ Інститут проблем сучасного мистецтва утворено відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 № 578; Інститут культурології – відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2007 № 357.

⁷ У редакції зі змінами, внесеними Законом України від 28.12.2014 № 79.

науково-технічної діяльності в Україні здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів установ, організацій та підприємств, вітчизняних та іноземних замовників робіт, грантів, інших джерел, не заборонених законом. Одним із основних інструментів реалізації державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності є бюджетне фінансування. Кошти державного бюджету виділяються на проведення наукових досліджень та науково-технічних розробок, в тому числі академіями. Видатки на наукову і науково-технічну діяльність є захищеними статтями видатків Державного бюджету України. Аналогічна норма міститься і в статті 55 Бюджетного кодексу України.

Видатки Державного бюджету України, передбачені для проведення фундаментальних досліджень, здійснюються за наявності висновку про доцільність проведення витрат за кожною науковою темою, наданого Експертною радою при Національній академії наук України (далі – НАН України) із залученням експертів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері наукової та науково-технічної діяльності.

Законами України про державний бюджет на 2014–2016 роки (зі змінами) НАМ України за бюджетними програмами: "Наукова і організаційна діяльність президії НАМ України" (КПКВК 6571020) і "Фундаментальні дослідження та підготовка наукових кадрів у сфері мистецтвознавства" (КПКВК 6571030) затверджено за загальним фондом 52,3 млн гривень.

Порядок формування тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, затверджується Кабінетом Міністрів України. На сьогодні чинним є Порядок формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету⁸ (далі – Порядок 1084). Проте Порядок 1084 визначає механізм формування головними розпорядниками бюджетних коштів тематики фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та науково-технічних розробок, окремих їх етапів у межах визначеного замовникам для цього обсягу видатків державного бюджету та їх проведення на засадах державного замовлення. При цьому з 20.04.2014 Закон України "Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб"⁹ (далі – Закон 493) втратив чинність, а Закон 2623 та Порядок 1084 в частині державного замовлення на науково-технічну продукцію потребують нормативного врегулювання.

Основні принципи планування і проведення наукових досліджень в установах НАМ України визначає Положення про порядок планування і контролю виконання наукових досліджень у Національній академії мистецтв України, затверджене постановою Президії НАМ України від 27.01.2011

⁸ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1084.

⁹ Від 22.12.1995 № 493.

№ 1/1-09 (далі – Положення 1/1)¹⁰.

Статтею 58 Закону 848 визначено, що порядок проведення конкурсного відбору наукових і науково-технічних робіт встановлюється Кабінетом Міністрів України. На сьогодні **Порядок проведення конкурсного відбору науково-дослідних, дослідно-конструкторських, технологічних, пошукових робіт Кабінетом Міністрів України не затверджено.**

Порядок державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій затверджений наказом МОН від 27.10.2008 № 977 (далі – Порядок 977).

Вартість науково-дослідних робіт визначається бюджетними науковими установами відповідно до Типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 № 830 (далі – Положення 830). При цьому у пункті 3 вказаної постанови зазначено, що її дія не поширюється на госпрозрахункові підприємства і організації, що суперечить пункту 3 затвердженого цією постановою Положення 830. Водночас пункт 3 Положення 830 встановлює єдині методичні засади визначення собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт в організаціях, які їх виконують, незалежно від форм власності й господарювання. Отже, **норми пунктів 3 постанови та затвердженого нею Положення 830 не узгоджуються між собою.**

З метою визначення ефективності діяльності наукових установ проводиться їх державна атестація. Результати атестації використовуються під час планування обсягу видатків державного бюджету для забезпечення діяльності таких наукових установ та формування тематики наукових досліджень (стаття 11 Закону 848).

Порядок проведення державної атестації наукових установ затверджується Урядом. При цьому діючий на сьогодні порядок державної атестації науково-дослідних (науково-технічних) установ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.04.1998 № 469 (із змінами), передбачає її проведення лише для наукових установ, що внесені або претендують на внесення до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави. Таким чином, затверджений Кабінетом Міністрів України **порядок проведення державної атестації наукових установ не узгоджується із вимогами Закону 848.**

◀ Відносини, що виникають у зв'язку з формуванням і розміщенням державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів, регулюються Законом України від 20.11.2012 № 5499¹¹.

Частиною першою статті 27 Закону 848 встановлено, що основними формами підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації є аспірантура, ад'юнктура та докторантура, підготовка яких здійснюється відповідно до вимог

¹⁰ Нова редакція Положення про порядок планування і контролю виконання наукових досліджень у Національній академії мистецтв України затверджена постановою Президії НАМ України від 11.11.2016 № 9/44-09.

¹¹ "Про формування та розміщення держзамовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку".

Закону України "Про вищу освіту"¹².

Довідково. До 06.09.2014 правові, організаційні, фінансові та інші засади функціонування системи вищої освіти були визначені Законом України "Про вищу освіту" від 17.01.2002 № 2984. Відповідно до частин першої та другої статті 59 цього Закону науковими ступенями були кандидат наук, доктор наук та присуджувалися вчені звання – старший дослідник, доцент, професор.

З 06.09.2014 набрав чинності новий Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556, який встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти (далі – Закон 1556). Відповідно до цього Закону передбачено два наукових ступені: доктор філософії і доктор наук.

Згідно з частиною першою статті 54 Закону 1556 та статті 28 Закону 848 в Україні присвоюються такі вчені звання: старший дослідник, доцент, професор.

Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 № 309 (далі – Положення 309), яке регламентує підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів і є обов'язковим для всіх вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) та наукових установ України незалежно від їх підпорядкованості та форми власності.

Законом 1556 змінено назви наукових ступенів наукових і науково-педагогічних працівників, у зв'язку з чим Положення 309 потребує приведення у відповідність із вимогами цього закону, у частині посилань на назви наукових ступенів.

Порядок формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2013 № 306 (далі – Порядок 306).

2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

Відповідно до частини першої статті 18 Закону 848 НАМ України є самоврядною науковою організацією, заснованою на державній власності. Самоврядність Академії полягає у самостійному визначенні тематики досліджень, своєї структури, вирішенні науково-організаційних, кадрових питань, здійсненні міжнародних наукових зв'язків (стаття 15 Закону 1977).

Згідно із частиною четвертою статті 18 Закону 848 Національні галузеві академії наук України провадять свою діяльність відповідно до законодавства України та їх статутів.

Під час аудиту встановлено, що відповідно до статті 18 Закону 848 МОН і Мінкультури надано відповідні висновки¹³ до Статуту НАМ України¹⁴. Слід

¹² До 16.01.2016 згідно з частиною першою статті 19 Закону 1977 основними формами підготовки наукових кадрів були аспірантура та докторантура.

¹³ Від 27.05.2016 № 142/01-04 та від 17.05.2016 № 2123/7-4/13-16.

¹⁴ Затверджено загальними зборами НАМ України від 24.03.2016 і зареєстровано Мін'юстом 27.07.2016 за № 2330/5.

зазначити, що частиною п'ятою статті 18 Закону 848 передбачено, що національні галузеві академії наук подають Кабінетові Міністрів України щорічний звіт про результати своєї наукової і науково-технічної діяльності та використання коштів, виділених їм з державного бюджету, разом з висновком Національної ради України з питань розвитку науки і технологій. На дату проведення аудиту **Національна рада України з питань розвитку науки і технологій не створена. Як наслідок, на сьогодні відсутній орган, на якого були б покладені функції щодо зовнішнього оцінювання використання Академією коштів на наукову діяльність.**

До 27.07.2016¹⁵ Академія здійснювала свою діяльність відповідно до Статуту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2000 № 977¹⁶ (далі – Статут). До персонального складу членів Академії входять: дійсні члени (академіки), члени-кореспонденти, почесні академіки та іноземні члени НАМ України. Члени НАМ України обираються довічно.

Указом 1209 у 1996 році при створенні Академії затверджено її чисельність у кількості 60 членів (25 дійсних членів і 35 членів-кореспондентів). Протягом 20 років діяльності Академії до Указу 1209 неодноразово вносилися зміни в частині збільшення чисельності дійсних членів та членів-кореспондентів Академії. У результаті, на сьогодні чисельність членів Академії збільшено у 2 рази і визначено у кількості 122 членів¹⁷ (54 дійсних члени та 68 членів-кореспондентів).

Граничну чисельність працівників апарату президії Академії затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28.06.1997 № 630¹⁸ у кількості 40 од., яку в подальшому збільшено і доведено до 50 од. (з них 30 од. наукових співробітників)¹⁹. Структуру НАМ України наведено в додатку 1.

Фактично, станом на 01.01.2017, в Академії перебуває 40 дійсних членів і 56 членів-кореспондентів, 18 іноземних членів та 19 почесних академіків. У наявності 26 вакантних місць (14 дійсних членів і 12 членів-кореспондентів).

Відповідно до Статуту обрання дійсних членів та членів-кореспондентів Академії передбачено не рідше, ніж один раз на три роки за наявності вакансій. Останній раз вибори відбулися у 2013 році і через тимчасову заборону Урядом заповнення вакансій (до 01.01.2016)²⁰ та відсутності фінансування на такі цілі

¹⁵ Нова редакція Статуту приведена у відповідність із вимогами чинного законодавства і набрала чинності з 27.07.2016.

¹⁶ У редакції, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 № 112.

¹⁷ Указами Президента від 27.11.2000 № 1262, від 19.03.2002 № 268, від 21.04.2004 № 463 та від 19.06.2013 № 337 чисельність Академії збільшено і затверджено у кількості 37 дійсних членів і 56 членів-кореспондентів; 49 дійсних членів і 68 членів-кореспондентів; 54 дійсних члени і 68 членів-кореспондентів відповідно.

¹⁸ "Питання Академії мистецтв".

¹⁹ Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.06.2003 № 847.

²⁰ Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 05.11.2014 № 597 "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України" до 01.01.2016 національними галузевими академіями наук припинено заповнення вакансій.

вибори не проводилися.

Згідно з пунктом 13 Статуту, що діяв до 27.07.2016, членами-кореспондентами НАМ України обираються громадяни України – діячі національного мистецтва, у творчому доробку яких є визначні твори мистецтва, та вчені, що мають науковий ступінь або вчене звання і, зокрема, досягли значних успіхів у створенні мистецтвознавчих праць.

За новою редакцією Статуту членами-кореспондентами НАМ України обираються вчені, що мають науковий ступінь доктора наук, визнаний вітчизняною та світовою науковою спільнотою науковий доробок. Дійсних членів (академіків) НАМ України обирають з членів-кореспондентів Академії.

Середній вік членів Академії²¹ у 2014–2016 роках становив 73 роки. Переважна більшість членів Академії – кияни, їх складова у загальній кількості близько 80 відсотків.

◀ Відповідно до Статуту вищим керівним органом Академії є загальні збори Академії. У періоді, що перевірявся, відбулося три сесії загальних зборів НАМ України. На загальних зборах переважно розглядалися звіти про діяльність Академії минулого року та затверджувалися завдання на наступний відповідний рік. Діяльність Академії за 2014–2015 роки за рішеннями загальних зборів визнана "задовільною"²².

В період між сесіями загальних зборів керівництво НАМ України здійснюється президією Академії²³ (строк дії повноважень членів президії п'ять років).

В Академії щорічно затверджувалися плани роботи на рік. Плани роботи Академії на 2014–2016 роки затверджувалися відповідною постановою президії²⁴ і передбачали виконання відповідальними підрозділами заходів протягом планового періоду. Крім того, додатком до плану роботи затверджувалися плани творчої роботи членів відділень. Так, затверджена загальна кількість творчих робіт за відділеннями на 2014 рік становила 962 роботи, на 2015 рік – 942; на 2016 рік – 969 робіт. При цьому за відділеннями "Образотворче мистецтво" та "Синтез і культурологія" така кількість робіт коливалася від 856 до 880 на рік.

Як встановлено аудитом, **розрахунки та обґрунтування до показників, затверджених планами робіт, Академія не здійснювала, нормативи їх визначення відсутні.** Крім того, плани роботи в розрізі затверджених показників не аналізувалися і фактичні дані їх виконання в Академії відсутні.

²¹ Відповідно до Звіту про результати наукової і творчої діяльності Академії.

²² Постанови загальних зборів НАМ України від 04.04.2014 № 1/2-06, від 24.04.2015 № 1/3-06.

²³ До складу президії входять: президент, віце-президенти, головний учений секретар та академіки-секретарі відділень, які входять до складу президії Академії за посадою. Інші члени президії обираються строком на п'ять років таємним голосуванням загальними зборами Академії. Кількість членів президії визначається загальними зборами Академії. У 2014–2016 роках чисельність президії становила 11 осіб.

²⁴ На 2014, 2015 та 2016 роки плани роботи затверджено постановами президії від 17.01.2014 № 1/1-09; від 23.12.2014 № 12/45-09; від 25.12.2015 № 14/56-09 відповідно.

Фактично плани роботи Академії на 2014–2016 роки затверджені формально і мали здебільшого декларативний характер.

У 2014–2016 роках було проведено 37 засідань президії Академії, які зводилися в основному до розгляду та затвердження тематичних і перспективних планів фундаментальних наукових досліджень Інституту мистецтва та Інституту культурології, а також поточної діяльності Академії.

◀ Відповідно до Статуту (у новій редакції) НАМ України повинна провадити свою діяльність у взаємодії з Міністерством культури України, Міністерством освіти і науки України, іншими центральними органами виконавчої влади.

Згідно з постановами загальних зборів²⁵ Академія у 2015–2016 роках повинна забезпечити співпрацю з МОН та Мінкультури. Зокрема, в частині оновлення галузевої законодавчої бази та координації їх взаємодії щодо поглиблення якості і змісту наукових досліджень, шляхом укладання програм спільної діяльності.

Відповідно до постанови президії Академії від 22.05.2014 № 7/21-09 серед основних функцій апарату президії НАМ України передбачено координацію, формування та виконання програми спільної діяльності Мінкультури та НАМ України. Проте на дату проведення аудиту **програма спільної діяльності Міністерства культури України та НАМ України не розроблялася і не затверджувалася. Порядки про співпрацю та спільні накази НАМ України з Мінкультури та МОН відсутні.**

Таким чином, **Академією не забезпечено виконання норм Статуту, власних постанов загальних зборів НАМ України 2015–2016 років в частині співпраці з центральними органами виконавчої влади.**

◀ Пунктом 53 Статуту встановлено, що на шість відділень, які входять в структуру апарату президії, покладені функції щодо визначення тематики фундаментальних та прикладних досліджень, їх всебічного обговорення, підготовки експертних висновків у відповідній галузі науки, організації досліджень з таких напрямів та проведення оцінки їх результатів, координації фундаментальних досліджень у відповідній галузі науки²⁶.

Відповідно до Звітів про наукову та організаційну роботу Академії на 2014–2015 роки діяльність відділень була зведена лише до організації та участі у творчих заходах, виставках, семінарах, конференціях, круглих столах. Водночас **координаційна робота з Інститутами, що віднесені до сфери управління Академії, з приводу виконання ними фундаментальних досліджень не здійснювалася.** Члени відділень брали участь в обговоренні тем фундаментальних досліджень лише під час їх відкриття та закриття. **Інформація щодо стану виконання науково-дослідних робіт у відділеннях відсутня.** Фактично вказану роботу проводить організаційно-методичний відділ у складі науково-організаційного управління Академії.

²⁵ Від 24.04.2015 № 1/3-06 та від 24.03.2016 № 1/1-06.

²⁶ Положення про відділення НАМ України, затверджене постановою загальних зборів НАМ України від 01.03.2012 № 1/2-06.

Таким чином, **відділення НАМ України самоусунулися від виконання покладених на них Статутом та Положенням про відділення повноважень щодо координації фундаментальних наукових досліджень протягом усього терміну їх виконання. Це свідчить про незабезпечення Академією належного виконання її структурними підрозділами покладених на них повноважень.**

Відповідно до вимог пункту 34 Статуту дійсні члени та члени-кореспонденти НАМ України зобов'язані щороку подавати відділенням Академії звіти про результати своєї діяльності. Звіти повинні містити наукові праці, монографії, каталоги, афіші, проспекти, рецензії, письмові матеріали, аудіо-, відео- та фотоматеріали.

Аудитом встановлено, що існує практика зазначення в окремих випадках у щорічних звітах дійсних членів Академії не особистих результатів діяльності, а результатів роботи колективу за основним місцем роботи члена академії. Наприклад, у звіті академіка Чуприни П.Я., який є гендиректором Національного академічного театру опери та балету України ім. Т.Г.Шевченка, відображена інформація щодо створення нових постановок, вистав тощо. Фактично відображено діяльність колективу театру, а не безпосередньо академіка. Аналогічні звіти в академіка Резніковича М.І., який є гендиректором–художнім керівником Національного академічного театру російської драми ім. Лесі Українки.

Таким чином, **відсутність чітких критеріїв до складання звітів дійсними членами та членами-кореспондентами Академії призвела до підміни понять – відображення у звітах роботи всього колективу замість особистого вкладу в науку.** У результаті неможливо оцінити виконання членами НАМ України своїх обов'язків.

◀ В Академії, **всупереч вимогам статті 26 Бюджетного кодексу України, не забезпечено створення окремого структурного підрозділу внутрішнього аудиту.** Крім того, в НАМ України відсутній окремий внутрішній документ, який би чітко і системно розподіляв і закріплював функції внутрішнього контролю між структурними підрозділами апарату президії Академії та окремими відповідальними особами.

Окремі функції внутрішнього контролю в Академії розподілені і закріплені різними внутрішніми документами.

Так, Положенням про апарат президії НАМ України²⁷, серед основних завдань апарату президії Академії визначено також забезпечення постійного контролю щодо результативного, ефективного та економного використання бюджетних коштів за цільовим призначенням установами і організаціями, що віднесені до відання Академії. Проте, через нестворення структурного підрозділу внутрішнього аудиту, перевірок діяльності Академії та її підвідомчих установ у 2014–2016 роках не здійснювалося.

²⁷ Затвердженого постановою президії Академії від 22.05.2014 № 7/21-09.

2.1. Реагування на пропозиції Рахункової палати за результатами попередніх контрольних заходів

У 2015 році Рахунковою палатою проводився аудит ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Національній академії мистецтв України на підготовку наукових кадрів в рамках аудиту ефективності використання коштів з державного бюджету, виділених Національній академії наук України та національним галузевим академіям наук України на підготовку наукових кадрів.

Про результати заходу зовнішнього фінансового контролю поінформовано Верховну Раду України та Уряд. Рішення Рахункової палати від 08.09.2015 № 4-3 та Звіт надіслано НАМ України для усунення виявлених порушень і недоліків. Зокрема, **Рахунковою палатою запропоновано:**

- *привести зміст Статуту у відповідність із правовим статусом, повноваженнями, функціями, переліком джерел фінансового забезпечення її діяльності наукових установ, що належать до сфери управління Академії.*

Загальними зборами НАМ України 24.03.2016 затверджено нову редакцію Статуту Національної академії мистецтв України. Статут підписаний Президентом НАМ України 06.07.2016 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України наказом від 27.07.2016 № 2330/5.

Отже, пропозицію Рахункової палати виконано;

- *зобов'язати наукові установи, що належать до сфери управління Академії, укласти угоди з аспірантами на підготовку за державним замовленням та забезпечити виконання вимог щодо відшкодування вартості навчання аспірантами, які навчалися за державним замовленням і були відраховані без поважних причин.*

Відповідно до наказу Академії від 09.11.2015 № 45/10 Інституту мистецтва необхідно було розробити заходи щодо забезпечення якості підготовки аспірантів та досягнення кінцевого результату навчання – захисту дисертаційних досліджень. **Інститутом мистецтва вказане доручення Академії не виконано.** Відповідні заходи щодо забезпечення якості підготовки аспірантів та досягнення кінцевого результату навчання – захисту дисертаційних досліджень не розроблені і відповідно не затверджені.

Згідно з постановою президії НАМ України від 28.01.2016 № 1/1-09 Звіт Інституту мистецтва про наукову та організаційну роботу, виконану у 2015 році і розглянуту на засіданні президії Академії 28.01.2016, оцінено як "задовільно". Отже, пропозицію Рахункової палати щодо обов'язкового передбачення в угодах на підготовку наукових кадрів за державним замовленням відшкодування аспірантами вартості навчання в аспірантурі, у разі їх відрахування без поважних причин, **не виконано.**

Таким чином, **із двох рекомендацій Рахункової палати за результатами попереднього аудиту НАМ України виконала лише одну.**

3. ПЛАНУВАННЯ КОШТІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

◀ Фінансове забезпечення діяльності НАМ України у 2014–2016 роках здійснювалося за бюджетними програмами "Наукова і організаційна діяльність президії НАМ України" (КПКВК 6571020) і "Фундаментальні дослідження та підготовка наукових кадрів у сфері мистецтвознавства" (КПКВК 6571030).

Потреба у коштах за вказаними бюджетними програмами, зокрема, на оплату праці з нарахуваннями, придбання предметів і матеріалів, оплату комунальних послуг та енергоносіїв, була визначена Академією на 2014–2016 роки у сумі 64197,2 тис. гривень.

Всупереч вимогам Положення 830 потребу в коштах на фундаментальні наукові дослідження на 2014–2016 роки у загальній сумі **27148,0 тис. грн обраховано НАМ України не за витратами, що включаються до собівартості НДР, а за статтями видатків на утримання установи.** Фактично потреба в коштах сформована з огляду на видатки на оплату праці існуючої чисельності науковців двох інститутів Академії (140 шт. од.), нормативи визначення якої відсутні.

Законами України про державний бюджет України на 2014–2016 роки²⁸ (зі змінами) НАМ України як головному розпоряднику бюджетних коштів затверджені бюджетні призначення: за КПКВК 6571020 у сумі 29678,2 тис. грн²⁹ (83,6 відс. від визначеної Академією потреби) та за КПКВК 6571030 – у сумі 22622,7 тис. грн³⁰ (78,8 відсотка). При цьому бюджетні призначення затверджені лише за рахунок коштів загального фонду. Кошти спеціального фонду, через невизначення інститутами потреби, Академією у бюджетних запитах на 2015–2016 роки не зазначалися, відповідно, законами про Державний бюджет України на 2015–2016 роки не затверджувалися.

Всупереч вимогам пункту 29 Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228, Академією не забезпечено прийняття в кошторисах на 2014–2016 роки за КПКВК 6571030 видатків у сумі **554,3 тис. грн**³¹, підтверджених розрахунками та економічними обґрунтуваннями, що відповідно до пункту 16 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України є порушенням бюджетного законодавства.

Дані щодо забезпечення потреби за бюджетними програмами 6571020 та 6571030 наведено в табл. 1.

²⁸ Від 16.01.2014 № 719 "Про Державний бюджет України на 2014 рік" (зі змінами); від 28.12.2014 № 80 "Про Державний бюджет України на 2015 рік" (зі змінами); від 25.12.2015 № 928 "Про Державний бюджет України на 2016 рік" (зі змінами);

²⁹ 2014 рік – 10334,1 тис. грн, 2015 рік – 10108,0 тис. грн, 2016 рік – 9236,0 тис. грн, у т. ч. на 9 місяців 2016 року 7222,6 тис. гривень.

³⁰ 2014 рік – 7602,0 тис. грн., 2015 рік – 7962,4 тис. грн, 2016 рік – 7058,3 тис. грн, у т. ч. на 9 місяців 2016 року – 5021,4 тис. гривень.

³¹ 2014 рік – 95,1 тис. грн, 2015 рік – 262,7 тис. грн, 2016 рік – 196,5 тис. гривень.

Дані щодо потреби і затверджених бюджетних призначень

КПКВК	Рік	Потреба всього	Враховано граничним обсягом	Затверджено законами про держбюджет (зі змінами)	Рівень забезпечення потреби (відс.)
6571020	2014	12715,1	*	10334,1	81,3
	2015	11371,5	11061,0	10108,0	88,9
	2016/9 місяців	11392,9	10897,8	9236,1/7222,6	81,1
6571030	2014	10065,4	*	7602,0	75,5
	2015	9008,6	8686,1	7962,4	88,4
	2016/9 місяців	9643,7	9049,4	7058,3/5021,4	73,2
Всього	2014	22780,5	*	17936,1	78,7
	2015	20380,1	19747,1	18070,4	88,7
	2016/9 місяців	21036,6	19947,2	16294,4/12244,0	77,5

* Граничні обсяги видатків Мінфіном на 2014 рік НАМ України не доводилися.

Дані табл. 1 свідчать, що граничний обсяг видатків, доведений Мінфіном у 2015 і 2016 роках, покривав обраховану НАМ України потребу на 88,7 відс. та 77,5 відс. відповідно.

Згідно з бюджетними запитами на 2015 і 2016 роки потреба у коштах на заробітну плату була задоволена на 90,1 відс. та 84,3 відс., нарахування на оплату праці – на 89,5 та 51,1 відсотка. Потреба на забезпечення довічної плати дійсним членам (академікам) і членам-кореспондентам була задоволена на 90,1 відс. та 99,5 відс. відповідно. При цьому потреба у коштах на придбання обладнання і предметів довгострокового користування взагалі не врахована.

Отже, **рівень реального фінансування Академії на 2014 рік становив 78,7 відс., на 2015 рік – 88,7 відс., на 2016 рік – 77,5 відс. і не забезпечував у повному обсязі визначену НАМ України потребу у бюджетних коштах на виконання статутних завдань.**

◀ Метою бюджетної програми за КПКВК 6571020 є: науково-організаційне забезпечення творчої праці та наукових досліджень в галузі культури і мистецтва, відродження національних традицій, вивчення світових тенденцій і досягнень у розвитку культури і мистецтв, їх ефективне використання у розвитку національної культури та мистецтвознавчої науки, зміцнення культурного співробітництва з митцями світу.

Паспорт бюджетної програми за КПКВК 6571020 **затверджений у 2016 році з порушенням терміну**³², визначеного статтею 20 Бюджетного кодексу України і Правилами складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання (далі – Правила 1098)³³, що згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу України є порушенням бюджетного законодавства.

Паспортами бюджетної програми на 2014–2016 роки, затвердженими спільними наказами Академії і Мінфіну, за загальним фондом визначено чотири

³² Паспорт бюджетної програми 6571020, затверджений спільним наказом НАМ України та Мінфіну від 23.02.2016 № 7/10/183.

³³ Затверджений наказом Мінфіну від 29.12.2002 № 1098.

напрями використання коштів: наукова і організаційна діяльність президії – 16610,6 тис. грн (56,0 відс.); витрати на довічну виплату дійсним членам (академікам) – 6848,7 тис. грн (23,1 відс.); витрати на довічну виплату членам-кореспондентам – 6175,6 тис. грн (20,8 відс.); погашення кредиторської заборгованості (на 01.01.2014 – 39,6 тис. грн, на 01.01.2015 – 3,7 тис. гривень).

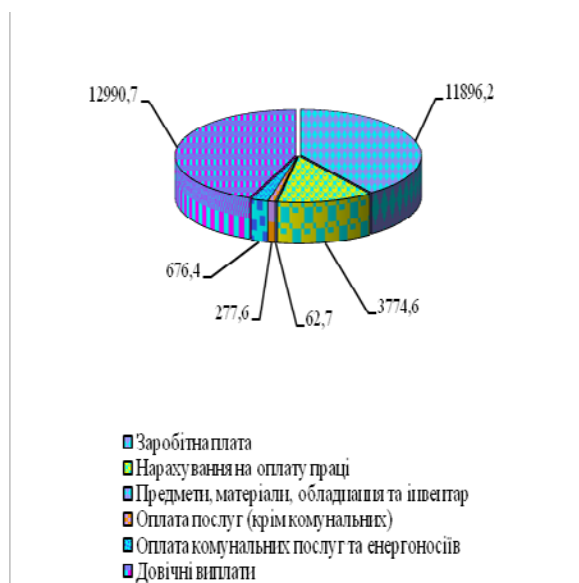
При цьому результативними показниками, що характеризують виконання бюджетної програми за КПКВК 6571020, НАМ України визначені кількість установ, середньорічна чисельність штатних одиниць, загальна кількість штатних одиниць, кількість академіків (дійсних членів), членів-кореспондентів, кількість наукових семінарів і конференцій, у яких беруть участь члени академії; середні витрати на одного працівника апарату, середньомісячні витрати на довічну плату одному академіку та одному члену-кореспонденту; забезпечення виконання плану наукових робіт підвідомчими установами, рівень погашення кредиторської заборгованості.

Отже, затверджені у паспорті бюджетної програми показники неналежним чином відображають реалізацію мети бюджетної програми та виконання її завдань. Ці показники характеризують процес використання коштів на здійснення науково-організаційної діяльності та утримання штатної чисельності апарату президії. Водночас забезпечення розвитку всіх галузей мистецтва відповідно до пріоритетів, розроблення і реалізацію національних науково-творчих програм усіх галузей мистецтва ці показники не відображають.

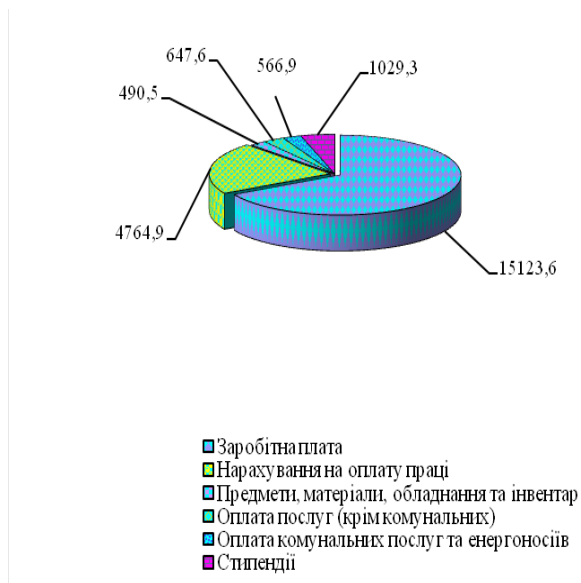
Структура затверджених на 2014–2016 роки асигнувань за КПКВК 6571020 та за КПКВК 6571030 (загальний фонд) за напрямами витрат наведена на діаграмі.

Діаграма. Структура видатків загального фонду (тис. грн) за

КПКВК 6571020

КПКВК 6571030

Дані діаграми свідчать, що у структурі видатків на 2014–2016 роки як за КПКВК 6571020, так і за КПКВК 6571030 найбільшу питому вагу становлять

видатки на оплату праці з нарахуваннями – 53 відс. та 87 відсотків; на довічні виплати дійсним членам (академікам) та членам-кореспондентам – 44 відс. (за програмою 6571020); на оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 2 відс. та 3 відс., відповідно.

При цьому затверджений фонд оплати праці не забезпечує обов'язкових виплат науковим працівникам установ Академії. Як наслідок, наукові установи переводять частину своїх працівників на 0,75 ставки на неповний робочий тиждень, зменшують розмір надбавок і доплат науковим співробітникам, а також науковців відправляють у відпустки без збереження заробітної плати у термін до 30 днів.

Отже, **93 відс. коштів** загального фонду державного бюджету за КПКВК 6571020 та 6571030 фактично **спрямовувалися на оплату праці з нарахуваннями та довічні виплати** дійсним членам (академікам) та членам-кореспондентам, тобто на утримання штатної чисельності апарату президії та наукових установ Академії.

◀ Метою бюджетної програми за КПКВК 6571030 є: дослідження різних видів та жанрів сучасної української культури, що виникли в умовах сучасних глобалізаційних викликів, дослідження з питань трансформацій традиційних форм культури, охорони, реставрації та збереження традиційної художньої культури як основи розвитку і збереження національних традицій, посилення й оновлення наукового потенціалу закладів НАМ, продукування наукових кадрів вищої кваліфікації у галузі дослідження сучасного мистецтва.

Паспорт бюджетної програми за КПКВК 6571030 **затверджений у 2016 році з порушенням термінів**³⁴, визначених статтею 20 Бюджетного кодексу України та Правилами 1098, що згідно із статтею 116 Бюджетного кодексу України є порушенням бюджетного законодавства, однак Академією проекти паспортів подані до Мінфіну у визначені Правилами 1098 терміни³⁵.

Відповідно до частини п'ятої статті 20 Бюджетного кодексу України та пункту 1 розділу I Правил 1098³⁶ результативні показники бюджетної програми мають підтверджуватися офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку. Проте у Звіті про виконання паспорта бюджетної програми 6571030 за 2014 рік показники ефективності розраховані без урахування касових видатків спеціального фонду у сумі 75 тис. гривень. У результаті показник "Середній обсяг витрат на 1 НДР" занижений на зазначену суму.

Водночас показник ефективності "Середній обсяг витрат на 1 НДР" не дає оцінки та не описує результату, досягнутого за рахунок витрачених бюджетних

³⁴ Паспорт бюджетної програми 6571030, затверджений спільним наказом Академії та Мінфіну від 23.02.2016 № 7/10/183.

³⁵ Листами від 24.01.2014 № 20/04-14 та від 22.01.2016 № 22/04-14.

³⁶ Якими встановлено, що результативні показники бюджетної програми мають підтверджуватися офіційною державною статистичною, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського обліку.

коштів, як-то: створені нові концепції, стандарти, методики, теорії, моделі тощо. Отже, **затверджений показник ефективності є формальним.**

Таким чином, **через відсутність належно визначених результативних показників та відповідних критеріїв унеможливлено здійснення об'єктивної оцінки діяльності Академії в цілому.**

Дані щодо затверджених на 2014-2016 роки НАМ України видатків за КПКВК 6571030 за напрямками використання, визначеними у паспортах бюджетної програми, наведено у табл. 2.

Таблиця 2

**Напрями використання коштів загального фонду державного бюджету
на 2014-2016 роки за КПКВК 6571030**

тис. грн

Видатки за КПКВК 6571030	Потреба			Затверджено у Державному бюджеті України на 2014-2016 роки (зі змінами)				Задоволення потреби у відс.		
	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	9 міс. 2016 р	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Всього, з них:	10065,4	9008,6	9643,7	7602,0	7962,4	7058,3	5021,4	75,5	88,4	73,2
фундаментальні дослідження	9589,7	8496,8	9061,5	7216,2	7624,4	6665,6	4729,2	75,2	89,7	73,6
підготовка наукових кадрів	475,7	511,8	582,2	385,8	338,0	392,7	292,2	81,1	66,0	67,5

Дані табл. 2 свідчать, що визначену НАМ України потребу у видатках за КПКВК 6571030 на 2014–2016 роки за напрямом “Фундаментальні дослідження” задоволено на 75,2 відс., 89,7 відс. та 73,6 відс., за напрямом “Підготовка наукових кадрів” – на 81,1 відс., 66,0 відс., 67,5 відс. відповідно.

Згідно з проектами тематичних планів НДР на 2015–2016 роки³⁷, погоджених НАН України, обсяги фінансування 20 фундаментальних НДР (в межах граничних обсягів) становили 16860,6 тис. грн, водночас реальна потреба у коштах на виконання 20 НДР (відповідно до бюджетних запитів) – 17558,3 тис. гривень.

Таким чином, **механізм погодження НАН України вартості проектів тематичних планів НДР в межах доведених Мінфіном граничних обсягів не відображає реальну потребу в обсягах видатків, необхідних на виконання НДР.** Отже, погоджена НАН України вартість НДР згідно з проектами тематичних планів на 2015–2016 роки занижена на 697,7 тис. гривень.

Аудитом встановлено, що за відсутності належного контролю з боку НАМ України **облік витрат по кожній НДР на картках обліку фактичних витрат виконавцями НДР (Інститутами) не ведеться, чим порушено вимоги пункту 40 Положення 830.**

Крім того, Інститутом культурології **не дотримано вимог пункту 40 Положення 830 в частині відображення коштів спеціального фонду при**

³⁷ Відповідно до листів Мінфіну від 04.07.2014 та від 13.08.2015 щодо підготовки бюджетних запитів до проектів державного бюджету на 2015 та 2016 роки відповідно.

узагальненні витрат і визначенні їх фактичного розміру незалежно від джерел фінансування. Таким чином, **Звіти про виконання НДР містять недостовірні дані про спрямовані фактичні видатки на їх проведення.**

4. ФІНАНСУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

◀ Відповідно до звітів про надходження та використання коштів загального фонду держбюджету для забезпечення наукової і організаційної діяльності президії НАМ України у 2014–2015 роках та за 9 місяців 2016 року на бюджетну програму за КПКВК 6571020 у 2014 році спрямовано 10257,7 тис. грн, або 99,3 відс. затверджених, у 2015 році – 10085,4 тис. грн, або 99,8 відс., за 9 місяців 2016 року – 6941,5 тис. грн, або 96,1 відс. затверджених на цей період (7222,6 тис. гривень).

Незважаючи на неповне забезпечення потреби у коштах за КПКВК 6571020, внаслідок **неефективних управлінських рішень Академії** у 2014–2015 роках кошти в сумі **99,0 тис. грн**³⁸ повернуто до державного бюджету, як невикористані.

Схема руху коштів за КПКВК 6571020 та 6571030 у 2014–2016 роках наведена у додатку 2.

Фінансування бюджетної програми 6571020 у 2014–2015 роках та за 9 місяців 2016 року здійснювалося у повному обсязі, відповідно до помісячного плану асигнувань.

За оперативною інформацією НАМ України, станом на 01.01.2017 за КПКВК 6571020 та КПКВК 6571030 фактично спрямовано видатків у загальній сумі 9211,7 тис. грн та 7058,2 тис. грн, або 100 відс. затверджених з урахуванням внесених змін.

◀ Також під час аудиту встановлені факти довічних виплат дійсним членам (академікам) та членам-кореспондентам НАМ України з різних джерел.

Згідно з абзацом 4 пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 № 1229³⁹, у разі коли вченого обрано дійсним членом (академіком) або членом-кореспондентом двох та більше національних академій, довічна плата виплачується однією академією за вибором дійсного члена (академіка) чи члена-кореспондента академії наук згідно з його заявою. Водночас відповідно до Указу Президента України від 10.09.2011 № 906⁴⁰ може виплачуватися довічна державна стипендія для видатних діячів науки, освіти, культури і мистецтва, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту та інформаційної сфери.

³⁸ 2014 рік – 76,4 тис. грн, 2015 рік – 22,6 тис. гривень.

³⁹ "Про збільшення розміру довічної плати за звання дійсного члена (академіка) та члена-кореспондента національної академії наук і національних галузевих академій наук".

⁴⁰ "Про державні стипендії для видатних діячів науки, освіти, культури і мистецтва, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту та інформаційної сфери".

Аудитом встановлено, що у 2014–2016 роках із 108 дійсних членів (академіків) чи членів-кореспондентів, які отримують довічну плату за звання в НАМ України, 9 осіб отримують державні стипендії, призначені розпорядженням Президента України, через Міністерство культури України⁴¹. Всього за 2014–2015 роки та за 9 міс. 2016 року сплачено 388,7 тис. гривень.

Слід зазначити, що рішення щодо виплати вказаним діячам культури державних довічних стипендій через Міністерство культури було встановлено до набуття чинності Указом Президента України від 10.09.2011 № 906, яким визначено, що "на здобуття державних стипендій не висуваються особи, які в установленому порядку отримують довічну плату за звання дійсного члена або члена-кореспондента НАН України та національних галузевих академій наук".

Таким чином, **за рахунок загального фонду державного бюджету деяким дійсним членам (академікам) НАМ України одночасно виплачується дві довічні виплати як діячам культури** (одна через НАМ України, друга – через Мінкультури), **а іншим – лише одна**. Фактично діюча на сьогодні система довічних виплат як через НАМ України, так і через Мінкультури є дискримінаційною і не забезпечує рівних умов для її виплати іншим діячам культури.

◀ Відповідно до звітів про надходження та використання коштів загального фонду держбюджету на фундаментальні дослідження та підготовку наукових кадрів у сфері мистецтвознавства за бюджетною програмою за КПКВК 6571030 у 2014 році спрямовано 7601,8 тис. грн (99,9 відс. затверджених), у 2015 році – 7962,2 тис. грн (100,0 відс.), за 9 міс. 2016 року – 4879,1 тис. грн (97,2 відс. затверджених).

Як засвідчив аудит, фінансування Академії за КПКВК 6571030 у вказаний період здійснювалося відповідно до помісячного плану асигнувань, у межах сум, затверджених планом використання бюджетних коштів. Зокрема, у 2014 році обсягом 7602,0 тис. грн; у 2015 році – 7962,4 тис. грн; за 9 місяців 2016 року – 5021,4 тис. грн (98,5 відс. затверджених на цей період).

◀ В Інституті мистецтва облік наукових, фахових видань здійснюється на рахунку 231 "Матеріали для учбових, наукових та інших цілей". Залишок друкованої продукції станом на 01.01.2014 становив 10737 од. у сумі 1039,7 тис. грн, на 01.01.2015 – 10117 од. на 969,8 тис. грн, на 01.01.2016 – 9612 од. у сумі 933,3 тис. гривень.

Фактично друкована продукція зберігається у приміщенні, яке не пристосоване для таких цілей. Аналітичний облік руху товарно-матеріальних цінностей за рахунком 231 бухгалтерією Інституту мистецтва не ведеться. Як наслідок, половина наукової літератури зберігається у запакованому видавництвом пакувальному папері. Приміщення захищене сторонніми речами, книжки розкладені хаотично, без маркування, без забезпечення вільного доступу до них. В результаті неможливо здійснити оцінку наявності друкованої продукції за найменуванням та кількістю.

⁴¹ Авдієвський А.Т., Венедиктов Л.М., Губарев О.І., Колодуб Ж.Ю., Колодуб К.М., Кузнецов В.М., Мажуга Ю.М., Новак В.З., Новіков А.Г.

Довідково. За результатами аудиту Інститутом мистецтва видано наказ⁴² про впорядкування приміщень, у яких зберігаються книжкові видання, з відповідним їх розташуванням та відповідним аналітичним обліком.

Таким чином, за відсутності внутрішнього контролю, станом на 01.01.2016 в Інституті мистецтва не забезпечено належного зберігання товарно-матеріальних цінностей у сумі 0,9 млн гривень.

◀ Аудитом встановлено, що через відсутність капітальних видатків матеріально-технічне забезпечення науково-дослідних інститутів, які належать до сфери управління НАМ України, перебуває на неналежному рівні.

Так, в Інституті мистецтва з 29 од. комп'ютерної техніки лише 15 од. в робочому стані. Техніка має зношеність 90 відс., при цьому наукові підрозділи інституту використовують тільки 4 одиниці.

В Інституті культурології з призначених для фундаментальних наукових досліджень 19 одиниць оргтехніки 11 комп'ютерів застарілі та повністю зношені.

Таким чином, через брак фінансування не забезпечено підтримання матеріально-технічної бази Інституту мистецтва та Інституту культурології на належному рівні. Внаслідок постійної відсутності капітальних видатків технічна база обох інститутів морально та технічно застаріла і не відповідає сучасним вимогам забезпечення працівників наукової сфери.

Відповідно до складених Інститутом мистецтва актів технічного огляду будівлі та дефектних актів до них⁴³ відсутність у 2014–2016 роках поточного ремонту будівлі загрожує її безпечній експлуатації. Зафіксована в актах прогнозна вартість ремонту становила 151 тис. грн на 2015 рік, 168 тис. грн – на 2016 рік.

Фактично, за відсутності видатків на поточний ремонт, стан будівлі у майбутніх періодах буде лише погіршуватися, а потреба в коштах – лише зростати. Незважаючи на такий стан справ, Інститут мистецтва самоусунувся від можливості отримання додаткових надходжень.

Так, Інститутом мистецтва не використано можливості отримання додаткових доходів від здачі в оренду виставкової зали (загальною площею 479,8 кв. м) для проведення виставок.

Крім того, частину приміщень Інституту культурології площею 83,3 кв. м займає Національна заслужена академічна капела "Думка" без оформлення орендних відносин (договорів).

Таким чином, Академією не забезпечено отримання Інститутами додаткових надходжень від ефективного управління майном, яке передано їм в управління.

⁴² Наказ Інституту мистецтва від 03.01.2017 № 3 "Про створення тимчасової комісії щодо приведення до ладу приміщення для зберігання накладів наукових видань Інституту проблем сучасного мистецтва".

⁴³ Акти технічного огляду будівлі та дефектні акти до них складені у 2014–2016 роках від 17.04.2014, від 16.04.2015 та від 15.04.2016.

5. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ, РОЗМІЩЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ НА ПІДГОТОВКУ НАУКОВИХ КАДРІВ У СФЕРІ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА

На виконання пункту 9 Порядку 306 НАМ України до Мінекономіки подано пропозиції на 2014–2016 роки⁴⁴ щодо потреби на підготовку наукових кадрів за державним замовленням. Зокрема, щодо випуску аспірантів – у кількості 14 осіб, (на 2014 рік – 4 особи, 2015 рік – 4, 2016 рік – 6 осіб), щодо прийому аспірантів з відривом від виробництва у кількості 13 осіб (на 2014 рік – 5 осіб, 2015 рік – 4, 2016 рік – 4 особи). Потреба в коштах на підготовку вказаної кількості аспірантів була визначена в сумі 1384,8 тис. грн (на 2014 рік – 475,7 тис. грн, на 2015 рік – 438,4 тис. грн, на 2016 рік – 470,7 тис. гривень). Обсяги натуральних показників державного замовлення у 2014–2016 роках визначалися Інститутом мистецтва, з огляду на фактичні обсяги прийому аспірантів за минулі роки.

◀ Постановами Кабінету Міністрів України від 11.06.2014 № 212⁴⁵ (далі – Постанова 212), від 01.07.2015 № 462⁴⁶ (далі – Постанова 462), від 06.07.2016 № 408⁴⁷ (далі – Постанова 408) обсяги держзамовлення на підготовку наукових кадрів НАМ України у 2014–2016 роках у натуральних показниках (прийом і випуск) затверджено з урахуванням 100 відс. потреби, визначеної НАМ України, а вартісні показники враховані на 2014 рік – на 84,0 відс. (399,4 тис. грн), на 2015 рік – на 93,5 відс. (409,8 тис. грн), на 2016 рік – на 83,2 відс. (391,6 тис. гривень).

Аудитом встановлено, що контракти про підготовку наукових кадрів у 2014–2016 роках між Академією та Інститутом мистецтв укладено у 2014–2015 роках у лютому місяці, у 2016 році – у січні, проте відповідні постанови Уряду прийняті лише у червні–липні 2014–2016 років.

Незважаючи на звернення Академії до Мінекономрозвитку⁴⁸ в частині зменшення у 2014 році вартісних показників на суму 13,7 тис. грн, надані пропозиції НАМ України Мінекономрозвитку не враховані. У результаті зміни до Постанови 212 не внесені, внаслідок чого державне замовлення на підготовку наукових кадрів у 2014 році у вартісних показниках не виконано на 13,7 тис. гривень.

⁴⁴ Листи від 31.01.2014 № 29/04-14, від 28.11.2014 № 380/04-14 та 18.11.2015 № 351/04-14.

⁴⁵ Постанова Кабінету Міністрів України від 11.06.2014 № 212 “Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів для державних потреб у 2014 році”.

⁴⁶ Постанова Кабінету Міністрів України від 01.07.2015 № 462 “Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів для державних потреб у 2015 році”.

⁴⁷ Постанова Кабінету Міністрів України від 06.07.2016 № 408 “Про державне замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів для державних потреб у 2016 році”.

⁴⁸ Листи від 22.08.2014 № 268/04-14 та від 26.10.2016 № 278/04-14.

◀ Під час аудиту встановлено, що з вересня 2015 року набув чинності перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти⁴⁹ (далі – Перелік 266) до якого не було включено спеціальність “Теорія та історія культури”. До 01.09.2015 діяв Перелік наукових спеціальностей, затверджений наказом МОН від 14.09.2011 № 1057⁵⁰ (далі – Перелік 1057), який включав вказану спеціальність. До 2016 року Інститут мистецтва здійснював прийом аспірантів за спеціальністю “Теорія та історія культури”.

З метою врегулювання цієї ситуації Академія звернулася до Прем'єр-міністра України з проханням доповнити Перелік 266 вказаною спеціальністю лише через рік – у жовтні 2016 року⁵¹. Проте на дату проведення аудиту відповідне рішення Кабінетом Міністрів України не прийняте. У результаті у 2016 році і до теперішнього часу в Україні прийом аспірантів за спеціальністю “Теорія та історія культури” не здійснюється.

В порушення пункту 17 Порядку 306 у 2014–2016 роках Інститутом мистецтв **обсяги державного замовлення з підготовки наукових кадрів жодного року не розміщувалися в Єдиній державній електронній базі з питань освіти**. Як наслідок, на рівні країни відсутня інформація щодо обсягів підготовки наукових кадрів у сфері мистецтвознавства, державним замовником яких є НАМ України.

Відповідно до пункту 32 Положення 309 до аспірантури приймаються особи на конкурсній основі. Проте у 2014–2015 роках при зарахуванні претендентів до аспірантури Інституту мистецтва конкурс не проводився. За даними вступної кампанії, на одне місце за державним замовленням претендувала одна особа. Фактично набір здійснювався одноосібно, на власний розсуд заступника директора з наукових питань.

У порушення вимог пункту 16 Положення 309, яким визначено зобов'язання аспіранта у **встановлений термін захистити дисертацію або подати її спеціалізованій вченій раді**, фактично із підготовлених Інститутом мистецтва у 2014–2016 роках за державним замовленням **14 аспірантів захистився лише один**. Решта 13 аспірантів до спеціалізованої вченої ради дисертаційні дослідження навіть і не подавали. У результаті **кошти державного бюджету, що спрямовані на їх підготовку в сумі 1113,6 тис. грн**⁵², за розрахунками **використано нерезультативно**.

Заходи щодо врегулювання ситуації Академією не вживалися, контроль за захистом дисертаційних досліджень нею не здійснювався. За розподілом обов'язків координація роботи з підготовки наукових кадрів покладена на віце-президентів академіків – Яковлева М.І. та Богуцького Ю.П.

⁴⁹ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266.

⁵⁰ Зареєстровано у Мін'юсті 30.09.2011 за № 1133/19871.

⁵¹ Лист від 10.10.2016 № 262/01-14.

⁵² Вартість підготовки аспірантів з відривом від виробництва розрахована відповідно до показників, затверджених у паспортах бюджетних програм на 2011–2016 роки.

Аудитом встановлено, що Академією не вжито достатніх заходів щодо отримання Інститутом мистецтва власних надходжень. Жодного року власні доходи (кошти спеціального фонду) Інститутом мистецтва не планувалися і фактично не надходили. Так, через запровадження в Інституті мистецтва практики безкоштовного приймання кандидатських іспитів, підготовки до захисту їх дисертаційних досліджень та проведення захисту за спеціальністю "Теорія та історія культури" у сторонніх осіб, упродовж 2014–2016 років, за розрахунками,⁵³ недоотримано власних надходжень в сумі 350 тис. гривень. Зазначене є порушенням пункту 11 Переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами⁵⁴ (далі – Перелік 1180), відповідно до якого приймання кандидатських іспитів, видання та розповсюдження авторефератів, дисертацій, стенографування під час захисту дисертацій, організація, підготовка до захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата або доктора наук та його проведення віднесено до переліку платних послуг, що можуть надаватися бюджетними науковими установами.

6. СТАН ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тематика наукових досліджень НАМ України на 2014–2016 роки формувалася з урахуванням Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2014–2018 роки⁵⁵.

Основним напрямом досліджень Академії визначено "Культурологічні дослідження". Відповідно, у 2014–2016 роках Інститутом культурології здійснення фундаментальних наукових досліджень було спрямовано на культурологічні дослідження з теорії та історії культури⁵⁶; Інститутом мистецтва – на дослідження проблем у галузі мистецтвознавства, теоретико-методологічних аспектів українського мистецтва⁵⁷.

◀ У системі НАМ України основні принципи планування і проведення наукових досліджень регламентуються Положенням 1/1.

⁵³ За даними бюджетних паспортів становить 35 тис. грн на одну особу.

⁵⁴ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 № 1180.

⁵⁵ Затверджених постановою Президії НАН України від 20.12.2013 № 179.

⁵⁶ Зокрема: дослідження соціальної природи людини; сучасних культурних парадигм в Україні і світовому культурному просторі; проблем впливу глобалізаційних процесів, питань модернізації, впливу мультикультуралізму, культурної інтеграції тощо.

⁵⁷ Зокрема: філософії культури; етно- та культурогенезу, сучасних етнокультурних та етнодемографічних процесів; культурних традицій, інтеграції культурної спадщини в духовне життя сучасного суспільства та ін.

Тематика наукових досліджень на 2014–2016 роки затверджувалася постановами Президії НАМ України на відповідні роки⁵⁸, була сформована на основі наданих інститутами пропозицій та вносилися до перспективних⁵⁹ і річних тематичних планів наукових досліджень.

При цьому пунктом 4 Порядку 1084 та пунктом 2.1 Положення 1/1 передбачено, що визначення тематики замовлення здійснюється на підставі результатів аналізу перспектив розвитку світової та вітчизняної науки у відповідних галузях і суспільної потреби у нових наукових знаннях, сучасних технологіях і товарній продукції. Однак документи, що підтверджують проведення такого аналізу, у Президії НАМ України у 2014–2016 роках відсутні.

Проведення експертизи тематики фундаментальних наукових досліджень здійснювалося Експертною радою з питань оцінювання тем фундаментальних досліджень при Національній академії наук України (далі – Експертна рада при НАН України). На проведення експертизи у 2013–2015 роках Академією подано 17 тем, які були позитивно оцінені і визнані доцільними до виконання⁶⁰.

Всупереч пункту 26 Положення 830 планування собівартості НДР під час розробки проектів щорічних тематичних планів не здійснювалося. Орієнтовна планова калькуляція кошторисної вартості складалася лише на стадії затвердження нової НДР для проведення експертизи та отримання висновку Експертної ради при НАН України.

Порядком 1084 (пункт б) передбачено, що замовники щороку видають накази про формування тематики замовлення з визначенням строків і порядку подання заявок на виконання замовлення в межах передбачених їм на цю мету видатків державного бюджету, про що інформують потенційних виконавців. Проте **в порушення вимог пункту 6 Порядку 1084 НАМ України у 2015–2016 роках накази про формування тематики замовлення не видавалися.**

◀ Під час аудиту встановлено, що у 2014–2016 роках на виконання вимог пункту 8 Порядку 1084 Академією щорічно укладалися два рамкових договори з Інститутами на виконання 20 НДР⁶¹ у сумі річних бюджетних призначень, виділених науковим установам на виконання фундаментальних досліджень.

Аудитом охоплено 36 тем НДР (16 розпочаті у попередніх періодах), що виконувались у 2014–2016 роках та на виконання яких Академією укладалися

⁵⁸ Від 18.04.2013 № 7/25-09 "Про відкриття нової теми фундаментальних наукових досліджень Інституту культурології у 2014 році", від 22.05.2014 № 7/27-09 "Про відкриття нових тем фундаментальних наукових досліджень Інституту культурології у 2015 році", від 09.04.2015 № 4/16-09 "Про відкриття нових тем фундаментальних наукових досліджень Інституту проблем сучасного мистецтва", від 28.01.2016 № 1/4-09 "Про відкриття нових тем фундаментальних наукових досліджень Інституту культурології у 2016 році".

⁵⁹ Формуються виконавцями за галузевою тематикою на період до трьох років та затверджуються постановами президії НАМ України.

⁶⁰ У 2014 році – 1 тема (рішення Експертної ради при НАН України від 12.06.2013 № 3); у 2015 році – 2 теми (рішення від 04.06.2014 № 2); у 2016 році – 14 тем (з них 11 тем згідно з рішенням від 17.06.2015 № 3 та 3 теми згідно з рішенням від 23.09.2015 № 6).

⁶¹ Інститутом культурології та Інститутом проблема – 8 і 12 НДР, відповідно, на загальну суму 8645,1 тис. грн у 2014 році, 7496,8 тис. грн у 2015 році та 6644,0 тис. грн у 2016 році.

окремі договори. У договорах є технічні завдання на виконання НДР, протоколи узгодження вартості наукових робіт та календарні плани виконання робіт. При цьому НАМ України, укладаючи з виконавцями НДР первинний договір на весь період її виконання та визначаючи в Технічному завданні наукові, технічні, економічні та інші вимоги до НДР, вартість робіт визначає лише на рік⁶². Як наслідок, **виконавцями НДР калькуляції кошторисної вартості складаються лише на поточний рік, без визначення вартості в цілому за темою, що суперечить вимогам пункту 28 Положення 830.**

Положення 1/1 не визначає орієнтовних термінів виконання фундаментальних досліджень для наукових установ НАМ України. Як наслідок, Академією, за поданням наукових установ, укладалися додаткові угоди на продовження термінів виконання НДР від восьми до 12 років. У період до 2015 року терміни виконання трьох фундаментальних наукових досліджень Інститутом культурології становили вісім років, Інститутом мистецтва – 10 НДР, термін виконання яких – від восьми до 12 років⁶³. При цьому згідно з частиною другою статті 2 Закону 2623 напроми фундаментальних наукових досліджень на середньостроковий період визначено до п'яти років, чим створено ризики невикористання результатів досліджень за відсутності такої потреби.

◀ Порядком 1084 (пункт 12) передбачено, що стан виконання замовлення контролюється замовником шляхом проведення планових та позапланових перевірок. Однак у 2014–2015 роках такі **перевірки НАМ України не здійснювалися**. Лише в липні 2016 року за дорученням Прем'єр-міністра України (від 15.01.2016 № 290/1/1-16) Академією проведено моніторинг ефективності виконання наукових досліджень та атестацію наукових установ⁶⁴.

На виконання вказаного доручення Академією проведено атестацію наукових установ, що віднесені до сфери її управління. Зокрема, Інститут культурології віднесено до категорії А4 з кваліфікаційною оцінкою 3,45 балів з 5 можливих та рейтинговою оцінкою 308,6 балів з 500 можливих, Інститут мистецтва – до категорії А2⁶⁵ з кваліфікаційною оцінкою 3,06 балів з 5 можливих та рейтинговою оцінкою 375,32 бали з 500 можливих.

Відповідно до вказаного доручення проведення державної атестації наукових установ та визначення ефективності їх діяльності покладено на саму Академію.

⁶² Форма типового договору затверджена Академією у пункті 4.1. Положення 1/1, додаток 6.

⁶³ На продовження терміну виконання НДР висновок Експертної ради при НАН України не надається. Згідно з рішенням Експертної ради від 09.12.2009 № 2 термін дії висновку зберігається протягом усього періоду виконання фундаментальної роботи.

⁶⁴ Наказ НАМ України від 01.07.2016 № 21/10 "Про проведення моніторингу ефективності використання бюджетних коштів та атестацію наукових установ".

⁶⁵ Відповідно до пункту 13 Методика оптимізації (атестації) бюджетних наукових установ, які повністю або частково фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.2011 № 1176, до категорії А віднесено установи, які мають високий науковий потенціал та визнання в Україні і світі, формують державну науково-технічну політику, впливають на науково-технічну політику галузей та мають високий рівень розвитку і отриманих результатів наукової діяльності.

Таким чином, закладено ризики необ'єктивного оцінювання діяльності підвідомчих установ, оскільки Академія заінтересована в збереженні своїх наукових установ та чисельності їх працівників незалежно від фактичного стану справ.

◀ Загалом у 2014–2016 роках на виконання фундаментальних досліджень Академією спрямовано 21714,2 тис. гривень⁶⁶. За результатами завершених 16 фундаментальних наукових досліджень (у 2014 році – 2 НДР, у 2015 році – 14 НДР) інститутами НАМ України впроваджено 22 наукові праці та 255 статей шляхом їх публікації у наукових виданнях. Електронні версії всіх наукових видань розміщено на сайтах Інституту культурології та Інституту мистецтва у вільному доступі для всіх користувачів і відвідувачів веб-сторінок.

Згідно з пунктом 15 Порядку 1084 НАМ України подавались до МОН відомості про основні результати наукової діяльності у 2014 та 2015 роках⁶⁷. При цьому дані зводились лише до констатування загальних цифр щодо фінансування, кількості НДР, зокрема завершених та створених наукових праць.

Фактично фундаментальні дослідження наукових установ Академії були зосереджені на узагальненні та аналізі напрямів і течій в сучасному мистецтві, введенні в науковий обіг нових даних щодо сучасного мистецтва України з метою розвитку і збереження національних традицій.

Крім того, результати окремих фундаментальних досліджень Інституту культурології та Інституту мистецтва використовуються в навчальному процесі шести ВНЗ⁶⁸, зокрема в навчальних курсах "Українська музика ХХ ст.", "Історія української культури", "Музика ХХ–ХХІ ст.", "Культурологія", "Сучасні комунікаційні технології в культурі України" тощо.

Що стосується обізнаності світової і вітчизняної спільноти із досягненнями українських науковців у галузі культурології та мистецтвознавства, то за даними інформаційної системи "Бібліометрика української науки"⁶⁹, індекс цитувань видань Інституту культурології (h-індекс, індекс Гірша)⁷⁰ становить 4 пункти (максимальний розмір не визначено), індекс

⁶⁶ У т.ч. у 2014 році на суму 7291,2 тис. грн, (із 20 НДР розпочато 1, завершено 2); у 2015 році на суму 7624,4 тис. грн (із 20 НДР розпочато 2, завершено 14); у 2016 році на суму 6798,6 тис. грн (із 20 НДР розпочато 14, перехідні – 6 досліджень).

⁶⁷ Листами від 13.03.2015 № 70/06-14, від 09.03.2016 № 78/06-14.

⁶⁸ Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, Харківської державної академії культури, Національного університету "Києво-Могилянська академія", Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого, Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури та Київського національного університету культури і мистецтва.

⁶⁹ В Україні функціонує з 2015 року, призначена для надання суспільству цілісної картини стану вітчизняного наукового середовища. Інформаційні ресурси Системи формуються шляхом опрацювання створених науковцями на платформі Google scholar бібліометричних профілів, які містять інформацію про результати публікаційної діяльності (має найбільший обсяг проіндексованих наукових праць), електронне посилання: <http://www.aphd.ua/>.

⁷⁰ Індекс Гірша (Хірша), або h-індекс – наукометричний показник, запропонований в 2005 р. американським фізиком Хорхе Хіршем. Індекс Хірша є кількісною характеристикою

цитувань науковців – членів вченої ради інституту – від 4 до 10 пунктів⁷¹.

Згідно з даними сайту <http://www.easycounter.com/> електронні версії видань Інституту мистецтва, що розміщені в повному обсязі на сайті Інституту, за останні п'ять років нараховують 5,9 млн відвідань (станом на 06.01.2017), з них 62,5 відс. – користувачі з України.

При цьому в НАМ України відсутні відомості, які підтверджували б використання результатів фундаментальних наукових досліджень. Отже, координація НАМ України фундаментальних НДР у галузі культурології та мистецтвознавства є недостатньою, що у свою чергу не дає можливості здійснення аналізу перспектив розвитку фундаментальних досліджень, концентрації зусиль вчених та спеціалістів на вирішенні найбільш актуальних та перспективних завдань.

◀ У 2014–2015 роках в порушення вимог пункту 2.1 розділу II, пункту 3.1 розділу III Порядку 977 та пункту 4.3 розділу 4 Положення 1/1 виконавцями НДР **реєстраційні документи** як на відкриття, так і на закриття тем наукових досліджень **подавались до УкрІНТЕІ з порушенням встановлених термінів** на 20 днів. При коригуванні термінів виконання НДР зміни її кошторисної вартості, зміни до обсягів фінансування за роками до реєстраційних карток (РК) не вносилися.

ВИСНОВКИ

1. Національною академією мистецтв України як вищою творчою науковою установою у галузі мистецтв створені належні умови для ефективного використання досягнень у розвитку мистецтва з метою подальшого розвитку української культури. Водночас **аудит засвідчив окремі факти нерезультативного та неекономного використання** на наукову та організаційну діяльність **бюджетних коштів Академією як головним їх розпорядником.**

Загалом через недотримання нормативно-правових актів і відсутність внутрішнього контролю здійснено **неналежне планування 554,3 тис. грн бюджетних коштів, нерезультативно використано** протягом 2014 року–9 місяців 2016 року **1113,6 тис. гривень. Недоотримано 350 тис. грн власних доходів. Допущено неефективне управління 99 тис. гривень.**

Крім того, Академія не забезпечила здійснення аналізу перспектив розвитку світової та вітчизняної науки у відповідних галузях і суспільної потреби в нових наукових знаннях при затвердженні тематики наукових досліджень. Під час розроблення проектів щорічних тематичних планів планування собівартості НДР не здійснювалося.

продуктивності вченого, групи вчених, наукової організації або країни в цілому, заснованої на кількості публікацій і кількості цитувань цих публікацій.

⁷¹ В реєстрі науковців України, які представили в мережі Інтернет інформацію про свої публікації, близько 6 тис. осіб, з них 5573 науковці мають індекс цитувань 1; 4852 науковці – 2; 3121 науковець – 3; 1905 науковців – 4; 500 науковців – 8; 272 науковці – 10; 40 науковців індекс цитувань становить 20.

2. Нормативно-правова база сформована і в цілому дає можливість здійснювати Академії свою діяльність належним чином. Водночас є певні неузгодженості в нормативних актах, які потребують правового врегулювання.

У порушення вимог розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" від 26.11.2015 № 848 Кабінетом Міністрів України не приведено у відповідність власні нормативно-правові акти: Порядок державної атестації науково-дослідних (науково-технічних) установ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.04.1998 № 469, і Порядок формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1084. При цьому **порядок проведення конкурсного відбору наукових і науково-технічних робіт Кабінетом Міністрів України не затверджено**; не визначено випадків, для яких проведення конкурсного відбору наукових робіт є обов'язковим.

Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 № 830, застаріло і значною мірою не відповідає чинному законодавству.

Національна рада України з питань розвитку науки і технологій, передбачена статтею 20 Закону України "Про наукову та науково-технічну діяльність", не створена. Як наслідок, на сьогодні відсутній орган зовнішнього оцінювання наукової діяльності Академії.

3. **Академія не забезпечила належного визначення найважливіших наукових проблем, найбільш перспективних завдань, всебічного впровадження результатів наукових досліджень.** Управлінські рішення, які приймалися НАМ України за результатами розгляду проблемних питань, не були спрямовані на ефективний розвиток фундаментальних досліджень у цій сфері, а зосереджувалися на узагальненні та здійсненні аналізу напрямів сучасного мистецтва. Впровадження результатів наукових досліджень відбувалося на рівні участі наукових працівників у конференціях, семінарах, публікацій у фахових журналах, наукових збірниках, випуску монографій тощо.

4. **Через відсутність координації діяльності Академії з МОН і Мінкультури не досягнуто поглиблення якості та змісту наукових досліджень і мистецької освіти. Взаємодія з МОН і Мінкультури фактично відсутня.** Управлінські рішення щодо координаційної діяльності з профільними міністерствами приймалися, але не виконувалися. Як наслідок, **програма спільної діяльності Мінкультури та НАМ України не розроблялася і не затверджувалася.** Не здійснювалося оновлення галузевої законодавчої бази. Порядки про співпрацю та спільні накази НАМ України з Мінкультури і МОН не укладалися.

5. Академією не забезпечено дотримання вимог Положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.96 № 830, у частині визначення потреби в коштах на фундаментальні наукові дослідження на 2014–2016 роки в сумі 27082,0 тис. грн: потребу в коштах обраховано НАМ України не за витратами, що включаються до собівартості НДР, а за статтями видатків на утримання установи. Крім того, вказана потреба в коштах сформована зважаючи на видатки на оплату праці існуючої чисельності науковців двох інститутів Академії (Інституту культурології та Інституту проблем сучасного мистецтва – 140 шт. од.), нормативи визначення якої відсутні.

6. Академією не вжито достатніх заходів щодо отримання власних надходжень бюджетними установами, що належать до сфери її управління. Фактично Академія самоусунулася від залучення додаткових джерел доходів.

У порушення пункту 11 Переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 № 1180, Інститутом проблем сучасного мистецтва запроваджено практику безкоштовного приймання у сторонніх осіб кандидатських іспитів та захисту дисертаційних досліджень за спеціальністю "Теорія та історія культури". У результаті інститутом упродовж 2014–2016 років за цим напрямом недоотримано власних надходжень, за розрахунками, у сумі 350 тис. гривень.

Відповідні рішення щодо отримання інститутами додаткових надходжень від ефективного управління майном, переданим їм в управління, Академією також не приймалися.

7. У порушення вимог пункту 16 Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 № 309, НАМ України не вжито заходів щодо захисту дисертаційних досліджень аспірантами, що навчалися в Інституті проблем сучасного мистецтва за державним замовленням у 2014–2016 роках. Із 14 аспірантів захистився лише один. Решта навіть не подавала своїх дисертаційних досліджень до спеціалізованої вченої ради. Отже, кошти державного бюджету, які були спрямовані на підготовку аспірантів Інститутом проблем сучасного мистецтва, в сумі 1113,6 тис. грн використано нерезультативно.

Академія не забезпечила дотримання вимог пункту 32 вказаного Положення у частині проведення конкурсного відбору при наборі до аспірантури Інституту проблем сучасного мистецтва. Контроль за захистом дисертаційних досліджень НАМ України не здійснювала.

Академією не забезпечено розміщення Інститутом проблем сучасного мистецтва інформації про обсяги державного замовлення в Єдиній державній електронній базі з питань освіти. Як наслідок, на рівні країни відсутня

інформація про обсяги підготовки наукових кадрів у сфері мистецтвознавства, державним замовником яких є НАМ України.

8. НАМ України не забезпечено дотримання вимог пункту 40 Положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.96 № 830, у частині обліку фактичних витрат. У результаті облік витрат за кожною НДР на картках обліку фактичних витрат виконавцями НДР (інститутами) не ведеться. Облік витрат на проведення НДР за коштами спеціального фонду державного бюджету при узагальненні витрат і визначенні їх фактичного розміру відсутній. Як наслідок, звіти про виконання НДР містять недостовірні дані про спрямовані фактичні видатки на їх проведення.

9. Академія не забезпечила підтримання матеріально-технічної бази інститутів на належному рівні. Питання оновлення матеріально-технічної бази не розглядалося та відповідні рішення не ухвалювалися. Отже, наявна матеріально-технічна база не відповідає сучасним вимогам забезпечення діяльності працівників наукової сфери.

10. НАМ України не забезпечено виконання частини третьої статті 26 Бюджетного кодексу України щодо організації внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту як в апараті президії, так і в наукових установах сфери її управління. Окремий структурний підрозділ внутрішнього аудиту відсутній. У результаті внутрішні перевірки діяльності Академії у 2014–2016 роках не здійснювалися. Крім того, не забезпечено належного виконання структурними підрозділами покладених на них повноважень у частині координації фундаментальних наукових досліджень протягом усього терміну їх виконання.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Поінформувати Верховну Раду України про результати аудиту.

2. Відомості про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів на забезпечення діяльності Національної академії мистецтв України у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України та рекомендувати:

- ініціювати внесення змін до Закону України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” від 11.07.2001 № 2623 та Порядку формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1084, у частині державного замовлення на наукову і науково-технічну продукцію;

- привести у відповідність із вимогами чинного законодавства Типове

положення з планування обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 № 830;

- привести у відповідність із вимогами Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” Порядок проведення державної атестації науково-дослідних установ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 07.04.1998 № 469;

- забезпечити розроблення МОН спільно з галузевими академіями наук порядку проведення конкурсного відбору наукових і науково-технічних робіт та його затвердження;

- доручити МОН посилити контроль за формуванням, виконанням і впровадженням НАМ України результатів фундаментальних досліджень у сферу культурології та мистецтвознавства.

3. Рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Національній академії мистецтв України та запропонувати:

- забезпечити дотримання її науковими установами вимог Положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.96 № 830, у частині визначення потреби в коштах на фундаментальні дослідження не за статтями видатків на утримання установи, а за витратами, що включаються до собівартості НДР;

- вжити заходів щодо залучення до спеціального фонду наукових установ власних надходжень відповідно до Переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 № 1180;

- забезпечити розміщення Інститутом проблем сучасного мистецтва інформації про обсяги державного замовлення на підготовку наукових кадрів у сфері мистецтвознавства в Єдиній державній електронній базі з питань освіти;

- вжити заходів щодо запровадження постійного моніторингу стану використання результатів завершених фундаментальних наукових досліджень;

- забезпечити безумовне дотримання законодавства у частині використання коштів державного бюджету, усунення виявлених порушень і запобігання їм надалі;

- запровадити дієвий контроль за дотриманням вимог чинного законодавства України при плануванні та використанні коштів Державного бюджету України в наукових установах, що належать до сфери управління НАМ України.

**СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ**
(станом на 01.01.2017)

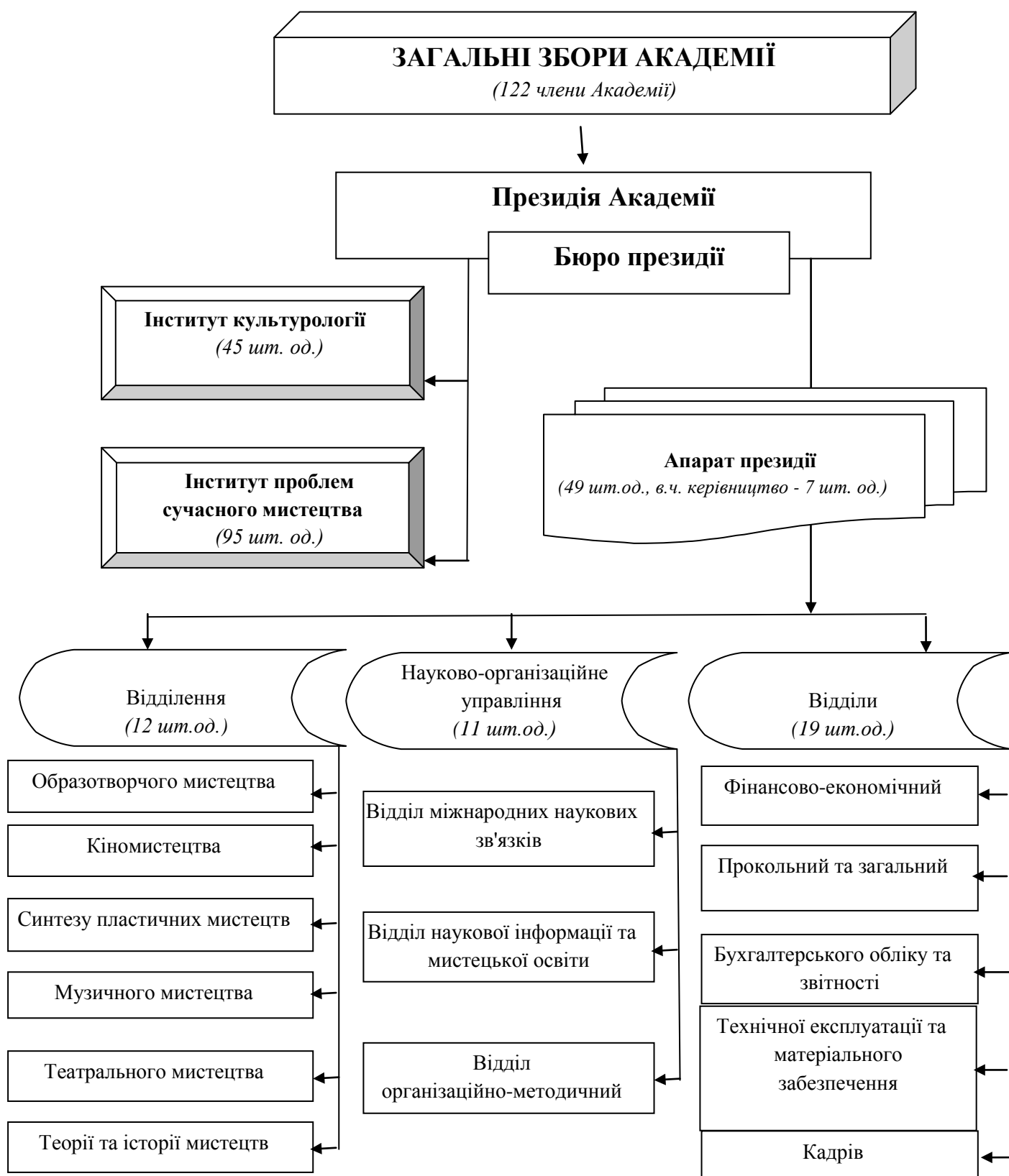
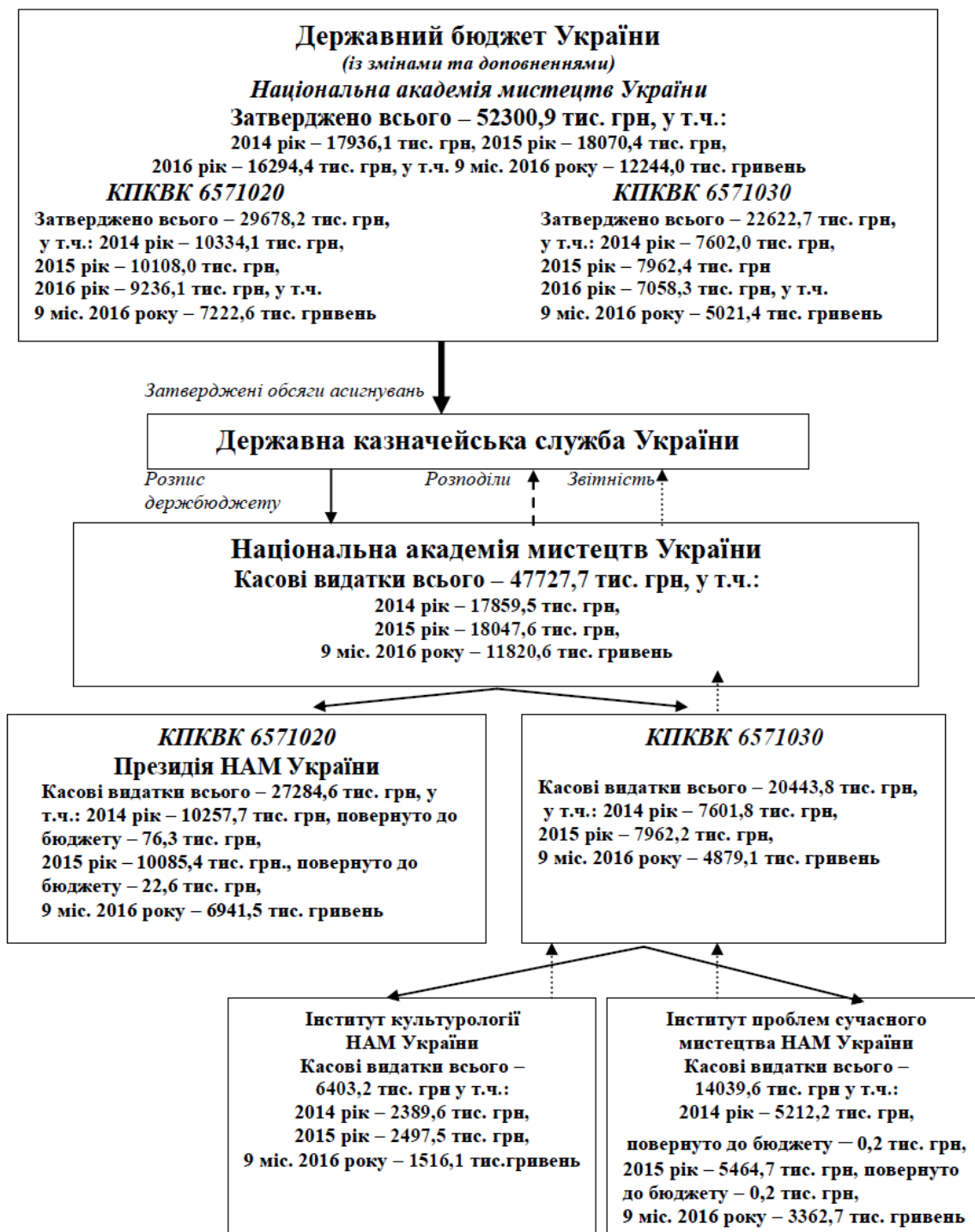

Схема руху коштів
загального фонду державного бюджету, виділених НАМ України на
забезпечення діяльності у 2014–2015 та за 9 місяців 2016 року

- ← розпис держбюджету
- ← затверджені обсяги асигнувань
- ← - - - розподіли асигнувань
- ← надання звітів